

ทิศทางการศึกษาไทยกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ

The Direction of Thai Education and the Competency-Based Curriculum

สินีนารถ สว่างศรี¹ และ สารโชนน์ เพ็ญวงศ์²

Sineenat Sawangsri¹ and Saroch Pauwongsakul²

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: ¹sineenat.sawangsri@gmail.com; ²sengcomm@kru.ac.th

Received October 16, 2025; Revised December 10, 2025; Accepted December 18, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนหลักสูตรการศึกษาของไทย ไปสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผลการศึกษา พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัล เศรษฐกิจ สังคม และบริบทโลกศตวรรษที่ 21 รวมถึงผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับนานาชาติ สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่เน้นตัวชี้วัดจำนวนมากและการจดจำเนื้อหา ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะการคิดขั้นสูง การสื่อสาร และการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริง หลักสูตรฐานสมรรถนะจึงถูกกำหนดขึ้นเพื่อพัฒนาสมรรถนะหลักที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การบูรณาการสมรรถนะกับสถานการณ์จริง การประเมินเพื่อพัฒนา และการมีส่วนร่วมของครูและผู้บริหารในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน บทความสรุปว่า การขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทย สร้างผู้เรียนที่มีความสามารถในการจัดการตนเอง คิดวิเคราะห์ มีภาวะผู้นำ รับผิดชอบต่อสังคม และพร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

คำสำคัญ: ทิศทางการศึกษาไทย, หลักสูตรฐานสมรรถนะ, สมรรถนะผู้เรียน

Abstract

This academic article aims to analyze the rationale and necessity for reforming Thailand's educational curriculum toward a Competency-Based Curriculum that emphasizes the holistic development of learners in terms of knowledge, skills, and desirable attributes. The findings indicate

that rapid changes in digital technology, economic and social structures, and the global context of the 21st century, together with international student assessment results, have highlighted limitations of the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (2008). The existing curriculum places excessive emphasis on numerous indicators and content memorization, resulting in insufficient development of higher-order thinking skills, communication abilities, and the practical application of knowledge in real-life contexts. In response, the Competency-Based Curriculum has been introduced to develop key competencies essential for living, working, and lifelong learning. It focuses on active learning, the integration of competencies into authentic situations, formative assessment, and the collaborative roles of teachers and administrators in creating supportive learning environments. The article concludes that systematic and continuous implementation of the Competency-Based Curriculum will serve as a crucial mechanism for enhancing the quality of Thai education and fostering learners who are self-directed, analytically competent, socially responsible, equipped with leadership skills, and prepared to adapt to future changes.

Keywords: The Direction of Thai Education, Competency-Based Curriculum, Learner competencies

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์และขับเคลื่อนประเทศให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และกรอบนโยบายของ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ที่มุ่งยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ควบคู่ทักษะแห่ง ศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคมโลก ได้สะท้อนให้เห็นข้อจำกัดของระบบการศึกษาไทยที่ยังเน้นเนื้อหาและผลสัมฤทธิ์เชิงความรู้มากกว่า การพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต แม้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จะเป็นกรอบสำคัญในการจัดการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง แต่ผลการประเมินระดับนานาชาติ เช่น PISA สะท้อนว่าผู้เรียนไทยยังมีข้อจำกัดด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีหลักสูตรของ สจ๊วต อูทรานันท์ (2530) ที่ชี้ว่าหลักสูตรควรปรับให้ สอดคล้องกับบริบทสังคมและความเปลี่ยนแปลงของโลก

แม้การขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะจะเป็นนโยบายระดับชาติที่มีทิศทางชัดเจน แต่ในระดับ พื้นที่ยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านความพร้อมของสถานศึกษา ครู และทรัพยากรทางการศึกษา โดยเฉพาะ ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้ ความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีระหว่างเขตเมืองและชนบท ส่งผลให้โอกาสในการเข้าถึง

สื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้มีความเหลื่อมล้ำ ซึ่งกระทบต่อคุณภาพการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนโดยตรง แม้นโยบายภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) จะมุ่งลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา แต่การนำสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษายังขาดกลไกสนับสนุนที่เป็นระบบและต่อเนื่อง ในเชิงสถานการณ์ ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนจาก PISA ยังคงสะท้อนข้อจำกัดด้านการคิดวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งชี้ให้เห็นช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริงในห้องเรียน ดังนั้น ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่การพัฒนาบุคลากรสนับสนุนในระดับพื้นที่ การเสริมสร้างศักยภาพครู และการสร้างระบบติดตามประเมินผลที่สะท้อนสมรรถนะอย่างแท้จริง เพื่อให้การขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะบรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

จากบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 และผลสะท้อนด้านคุณภาพผู้เรียนทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ เห็นได้ว่าระบบการศึกษาไทยจำเป็นต้องปรับจากการเน้นความรู้เชิงเนื้อหาไปสู่การพัฒนาสมรรถนะที่สามารถนำไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และเป้าหมายของ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ที่มุ่งยกระดับคุณภาพคนไทยอย่างรอบด้าน อย่างไรก็ตาม ช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติในระดับพื้นที่ ทั้งด้านความพร้อมของครู ทรัพยากร และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลลัพธ์ยังไม่บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น การขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะจึงมีหลักการสำคัญคือ การพัฒนาผู้เรียนอย่างองค์รวม เน้นการเรียนรู้เชิงรุก การประเมินตามสภาพจริง และการสร้างระบบสนับสนุนที่เข้มแข็งในระดับสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ยั่งยืน และสอดคล้องกับบริบทของประเทศในปัจจุบันและอนาคต

เหตุผลความจำเป็นของการปรับหลักสูตร

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ ของโลกในปัจจุบัน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงความรู้และเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ที่นำไปสู่การเป็นสังคมดิจิทัลอย่างรวดเร็ว รวมถึงการเกิดปรากฏการณ์สำคัญของโลก เช่น ภาวะการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาอย่างรุนแรงทั่วโลก ส่งผลให้ทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่กระทบวิถีชีวิตของผู้คนอย่างไม่หยุดยั้ง เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมที่ชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษายังไม่สะท้อนถึงศักยภาพของผู้เรียนที่สามารถออกไปสู่สังคมและโลกของการทำงานในอนาคตได้อย่างชัดเจน จึงเป็นความสำคัญจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติ ซึ่งเป็นพิมพ์เขียวและกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ ให้สอดคล้องรับกับความก้าวหน้าทางวิทยาการและการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน เพื่อสร้างคนไทยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความสามารถและศักยภาพในการดำรงชีวิต ปรับตนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง พร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก

หลักสูตรการศึกษาของชาติที่ใช้ในปัจจุบัน คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน และมีตัวชี้วัดชั้นปีไว้ช่วยให้ผู้สอนรู้ว่าจะสอนให้ผู้เรียนรู้อะไรและทำอะไรได้ รวมทั้งเพื่อการตรวจสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะจนจบการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ หลักสูตรฉบับนี้พัฒนามาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งคงหลักการและกรอบโครงสร้างหลักสูตรไว้ต่อมาในปี พ.ศ. 2560 ได้ปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระ การเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กล่าวได้ว่า หลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นผลลัพธ์การพัฒนานี้มีการใช้มาแล้วถึง 20 ปี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร รวมทั้งศึกษาผลงานวิจัยของหน่วยงาน องค์กร และบุคคลทั่วไปที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง พบว่า หลักสูตรฉบับปัจจุบันแม้จะเปิดโอกาสให้สถานศึกษาได้จัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และความพร้อมของสถานศึกษา ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แต่ได้พบประเด็นสำคัญยิ่ง คือ หลักสูตรไม่เอื้อให้สังคมไทยเกิดการพัฒนาและปรับตัวได้ทันต่อสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในขณะนี้ เนื่องจากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดมีจำนวนมาก ซ้ำซ้อน และอิงเนื้อหาค่อนข้างมาก ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ไม่หลากหลาย เน้นการจำเนื้อหาไปใช้เพื่อการสอบ มากกว่าการสร้างทักษะสำคัญจำเป็น เช่น ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะกระบวนการ และทักษะการคิดให้กับผู้เรียน การเรียนรู้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ซึ่งเป็นช่วงวัยที่เชื่อมต่อมาจากระดับปฐมวัย และเป็นช่วงเริ่มต้นของการวางพื้นฐานการเรียนรู้ หลักสูตรจัดให้เรียน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่นเดียวกับระดับชั้นอื่น แทนที่จะเน้นไปที่ การอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ เพื่อเป็นเครื่องมือการเรียนรู้สาระอื่น ๆ ต่อไป

ผลการทดสอบ PISA (Program for International Student Assessment) ที่ดำเนินการโดย OECD (The Organisation for Economic Co-operation and Development) พบว่า นักเรียนไทยมีค่าเฉลี่ยคะแนนทุกด้านอยู่ในกลุ่มต่ำ สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนโดยเฉลี่ยมีความรู้และความสามารถในการใช้ความรู้ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานนานาชาติ

จากแผนแม่บทและนโยบายแห่งรัฐที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นว่าการศึกษาคือเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรทุนมนุษย์เพื่อให้รากฐานของชาติมีความมั่นคง ดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข ก้าวไปสู่การแข่งขันในภูมิภาคและโลกได้อย่างสง่างามและภาคภูมิใจ และความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรการศึกษาของชาติ ให้เป็นหลักสูตรที่สามารถสร้างและพัฒนาสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นของผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการจึงอาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 กำหนดให้ปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในลักษณะ

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่สำคัญต่อการใช้ชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในโลกศตวรรษที่ 21

จุดหมายของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

1. รู้จักรัก เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น จัดการอารมณ์และความเครียดแก้ปัญหาและภาวะวิกฤต สามารถฟื้นคืนสู่สภาวะสมดุล (Resilience) และมีสุขภาพและมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
2. มีทักษะการคิดขั้นสูงอย่างมีคุณธรรม มีความสามารถในการนำและกำกับการเรียนรู้ของตนเองอย่างมีเป้าหมาย
3. สื่อสารอย่างฉลาดรู้ สร้างสรรค์ มีพลังด้วยความรับผิดชอบตนเองและสังคม
4. จัดระบบและกระบวนการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย มีความเป็นผู้ประกอบการ มีภาวะผู้นำและจัดการความขัดแย้งภายใต้สถานการณ์ที่มีความซับซ้อน
5. ปฏิบัติตนอย่างรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม ในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก
6. เข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของโลกและจักรวาล เข้าถึงและรู้เท่าทันวิทยาการเทคโนโลยีเพื่อการดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน

หลักการสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังต่อไปนี้

1. เป็นหลักสูตรที่มีเป้าหมายในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนที่เหมาะสมตามช่วงวัย เน้นการพัฒนาผู้เรียนรายบุคคล (Personalization) อย่างเป็นองค์รวม (Holistic Development) เพื่อการเป็นเจ้าของการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (Life-Long Learning)
2. เป็นหลักสูตรที่เชื่อมโยงระหว่างสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตและการทำงาน
3. เป็นหลักสูตรที่จัดสภาพแวดล้อมและเส้นทางการเรียนรู้ (Learning Pathway) ที่หลากหลายและระบบสนับสนุนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพหุปัญญาและธรรมชาติของผู้เรียน
4. เป็นหลักสูตรที่มีกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การใช้สื่อและสถานการณ์ การเรียนรู้ร่วมสมัย มีความหลากหลาย และยืดหยุ่น ตามความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน (Differentiated Instruction) บริบท จุดเน้นของสถานศึกษา และชุมชนแวดล้อม
5. เป็นหลักสูตรที่มุ่งใช้การประเมินเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้และสะท้อนสมรรถนะของผู้เรียนตามเกณฑ์การปฏิบัติ (Performance) ที่เป็นธรรม เชื่อถือได้ เชื่อมต่อการถ่ายโยงการเรียนรู้และพัฒนาในระดับที่สูงขึ้นตามระดับความสามารถ

หลักสูตรฐานสมรรถนะในระบบการศึกษาไทย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ส่งผลโดยตรงต่อระบบการศึกษาไทยให้ต้องปรับตัวตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการในอนาคต จากเดิมที่เน้นความรู้เชิงวิชาการเพียงอย่างเดียว มาสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ จึงทำให้เกิดการปรับโครงสร้าง “สมรรถนะหลัก” ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากในอดีตที่มุ่งเน้นสมรรถนะเพียง 5 ด้าน ได้ขยายเพิ่มเป็น 6 ด้าน และพัฒนาต่อเนื่องจนเกิดกรอบสมรรถนะที่ชัดเจนขึ้นเป็น 10 ด้าน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการจัดการตนเอง คิดวิเคราะห์ มีทักษะการสื่อสาร การใช้ภาษา การดำรงชีวิต ที่มีสมรรถนะพร้อมเผชิญกับโลกยุคใหม่ ดังตารางนี้

เปรียบเทียบสมรรถนะ 3 ระดับ โดยในแต่ละสมรรถนะได้กำหนดนิยาม ระดับสมรรถนะ และพฤติกรรมบ่งชี้หลักตามระดับสมรรถนะ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาสมรรถนะที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนเมื่อจบในแต่ละช่วงชั้น		
สมรรถนะ 5 ด้าน	สมรรถนะ 6 ด้าน	สมรรถนะ 10 ด้าน
1. การจัดการตนเอง คือ รู้จักวางแผน ควบคุมตนเอง และพัฒนาตนตามศักยภาพ 2. การคิดขั้นสูง คือ คิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบแก้ปัญหาได้ 3. การสื่อสาร คือ ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ได้เหมาะสม 4. การทำงานเป็นทีม คือ ร่วมมือ รับฟัง และยอมรับความต่าง 5. การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง คือ การปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท และกฎกติกาในสังคม เคารพสิทธิมนุษยชน รับผิดชอบต่อส่วนรวม (Accountability) มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์วัฒนธรรม	1. การจัดการตนเอง คือ ควบคุม ปรับตัว และพัฒนาตนอย่างต่อเนื่อง 2. การคิดขั้นสูง คือ คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ และพัฒนานวัตกรรม 3. การสื่อสาร คือ สื่อสารได้หลากหลายภาษาและรูปแบบ 4. การทำงานเป็นทีม คือ ทำงานร่วมกับผู้อื่นและสร้างความร่วมมือ 5. การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง คือ มีคุณธรรม จริยธรรม เคารพกฎหมาย 6. การอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน คือ ใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน	1. ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คือ ใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร 2. ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร คือ ใช้ภาษาอังกฤษทำงานและสื่อสารได้ 3. คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน คือ ใช้คณิตศาสตร์แก้ปัญหาในชีวิตจริง 4. กระบวนการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ คือ คิดอย่างมีเหตุผลและใช้หลักฐาน 5. ทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม คือ รู้จักแสวงหาความรู้ และใช้ความรู้ในการใช้ชีวิต 6. การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล คือ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อต่างๆ ที่ได้รับในชีวิตประจำวัน

เปรียบเทียบสมรรถนะ 3 ระดับ โดยในแต่ละสมรรถนะได้กำหนดนิยาม ระดับสมรรถนะ และ พฤติกรรมบ่งชี้หลักตามระดับสมรรถนะ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาสมรรถนะที่ต้องการให้ เกิดแก่ผู้เรียนเมื่อจบในแต่ละช่วงชั้น		
สมรรถนะ 5 ด้าน	สมรรถนะ 6 ด้าน	สมรรถนะ 10 ด้าน
	สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม มุ่งสู่การ พัฒนาที่ยั่งยืน SDGs	7. การทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและมี ภาวะผู้นำ คือ มีทักษะในการทำงาน ร่วมกัน 8. ทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ คือ สร้างโอกาสและต่อยอดอาชีพ 9. การเป็นพลเมืองดีมีจิตสำนึกสากล คือ ตระหนักรู้ถึง ปัญหาของสาธารณะ ไม่นิ่งเฉย 10. ทักษะชีวิตและความเจริญแห่ง ตน คือ การจัดการการบริหารชีวิต พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เผชิญหน้ากับปัญหาที่เกิดขึ้น

กุญแจสำคัญของการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะให้เกิดขึ้นถาวรกับผู้เรียน

- การบูรณาการสมรรถนะกับการเรียนรู้จริง
  - ไม่ใช้การสอนทักษะเสริมแบบแยกขาด แต่ฝังสมรรถนะไว้ในทุกวิชาและกิจกรรม
  - ผู้เรียนได้ฝึกใช้สมรรถนะในสถานการณ์จริง จนกลายเป็นพฤติกรรมประจำ
- การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและเจ้าของการเรียนรู้
  - เปิดโอกาสให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง
  - ส่งเสริมให้เรียนรู้จากการลงมือทำ (Active Learning) และการแก้ปัญหาจริง
- การประเมินเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning)
  - เน้นการสะท้อนผลลัพธ์จากการปฏิบัติจริง ไม่ใช่เพียงการสอบข้อเขียน
  - ผู้เรียนเห็นความก้าวหน้าของตนเองและสามารถต่อยอดสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง
- การสนับสนุนจากครูและผู้บริหาร
  - ครูเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงสมรรถนะกับชีวิตจริง
  - ผู้บริหารสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น วัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน (PLC)
- การเชื่อมโยงกับชีวิตและสังคม
  - สมรรถนะจะเกิดขึ้นถาวรเมื่อผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในครอบครัว ชุมชน และอนาคต

การทำงาน

- เชื่อมโยงการเรียนรู้กับบทบาทความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก

องค์ความรู้จากการศึกษา

กุญแจสำคัญของการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน จึงถูกสังเคราะห์ขึ้นเพื่ออธิบายกลไกและเงื่อนไขความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ โดยแสดงลำดับขั้นขององค์ประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นกระบวนการ ตั้งแต่การออกแบบการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้เรียน การประเมินเพื่อพัฒนา ไปจนถึงระบบสนับสนุนจากครูและผู้บริหาร และการเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง อันนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนอย่างยั่งยืน มีดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนกระบวนการของกุญแจสำคัญของการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

1) การบูรณาการสมรรถนะกับการเรียนรู้จริง การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะจะเกิดผลอย่างยั่งยืนได้ต่อเมื่อสมรรถนะมิได้ถูกสอนในลักษณะทักษะเสริมที่แยกขาดออกจากเนื้อหา หากแต่ถูกบูรณาการฝังอยู่ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกกิจกรรมของสถานศึกษา ครูจำเป็นต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะไปพร้อมกันในบริบทเดียวกัน เช่น การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกันในชั้นเรียน เมื่อผู้เรียนได้ฝึกใช้สมรรถนะในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงหรือสอดคล้องกับชีวิตจริงอย่างต่อเนื่อง สมรรถนะเหล่านั้นจะค่อย ๆ หลอมรวมเป็นพฤติกรรมประจำ มิใช่เพียงความสามารถชั่วคราวเพื่อการสอบ แต่เป็นศักยภาพที่ติดตัวผู้เรียนอย่างถาวร

2) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและเจ้าของการเรียนรู้ หัวใจสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะคือการเปลี่ยนบทบาทผู้เรียนจากผู้รับความรู้มาเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเอง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมกำหนดเป้าหมาย วางแผน และสะท้อนผลการเรียนรู้ จะช่วยเสริมสร้าง

รับผิดชอบและแรงจูงใจภายใน กระบวนการเรียนรู้ควรเน้นการลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) การเรียนรู้ผ่านโครงงาน การแก้ปัญหา และสถานการณ์จำลองที่ทำทนาย เมื่อผู้เรียนได้คิด ลงมือทำ และเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง สมรรถนะจะถูกพัฒนาอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน เพราะเกิดจากความเข้าใจ และการตระหนักรู้ด้วยตนเอง มิใช่จากการจดจำเพียงผิวเผิน

3) การประเมินเพื่อพัฒนา (Assessment for Learning) การประเมินในหลักสูตรฐานสมรรถนะต้องมุ่งเน้นการพัฒนา (Assessment for Learning) มากกว่าการตัดสินผล (Assessment of Learning) โดยให้ความสำคัญกับหลักฐานเชิงประจักษ์จากการปฏิบัติจริง เช่น ชิ้นงาน ภาระงาน การนำเสนอ และพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน การสะท้อนผล (feedback) ที่มีคุณภาพจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นจุดแข็ง จุดที่ควรพัฒนา และแนวทางปรับปรุงตนเองอย่างชัดเจน เมื่อผู้เรียนสามารถติดตามความก้าวหน้าของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง จะเกิดกระบวนการพัฒนาสมรรถนะอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ส่งผลให้การเรียนรู้ไม่หยุดอยู่เพียงผลคะแนน แต่ขยายสู่การเติบโตทางศักยภาพ

4) การสนับสนุนจากครูและผู้บริหาร ความสำเร็จของหลักสูตรฐานสมรรถนะมิได้ขึ้นอยู่กับผู้เรียนเพียงฝ่ายเดียว หากต้องอาศัยบทบาทสำคัญของครูและผู้บริหาร ครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสมรรถนะกับบริบทชีวิตจริง เป็นผู้อำนวยการความสะดวกและที่ปรึกษาในการเรียนรู้ ขณะเดียวกันผู้บริหารต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา เช่น การส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) การสนับสนุนทรัพยากร และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง เมื่อทั้งระบบโรงเรียนขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน การพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนจะเกิดความต่อเนื่องและมั่นคง

5) การเชื่อมโยงกับชีวิตและสังคม สมรรถนะจะเกิดขึ้นอย่างถาวรเมื่อผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ทั้งในครอบครัว ชุมชน และอนาคตการศึกษาและการทำงาน การจัดการเรียนรู้จึงควรเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และบทบาทความเป็นพลเมือง ทั้งในระดับชาติและระดับโลก เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความหมายและคุณค่าของสิ่งที่เรียนรู้ เมื่อสมรรถนะสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน และเป้าหมายในอนาคต ผู้เรียนจะเห็นความสำคัญและใช้สมรรถนะเหล่านั้นอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

สรุป

การใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะคือการทำให้ผู้เรียน “ได้ใช้จริง ใช้ซ้ำ และใช้ต่อเนื่อง” ในหลายมิติของชีวิต จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของตัวตนและพฤติกรรมถาวร ไม่ใช่เพียงความรู้ชั่วคราวที่จบแค่ในห้องเรียน ทิศทางการศึกษาไทยกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) จึงถูกผลักดันให้เป็นเครื่องมือสำคัญ เน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ จุดหมายหลักสูตรใหม่นี้มุ่งสร้างผู้เรียนที่มีความสามารถในการจัดการตนเอง คิดวิเคราะห์ขั้นสูง มีความยืดหยุ่น พื้นตัวจากวิกฤตได้ มีภาวะผู้นำ ทักษะการสื่อสาร ความรับผิดชอบต่อสังคม และใช้ชีวิตร่วมกับ

ผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ สู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติจริงและการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนุสหกรณการเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สังต์ อุทรานันท์. (2530). *ทฤษฎีหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.